

10. The Charter of the United Nations and the Statute of the International Court of Justice of June 26, 1945. URL: https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf

Матеріал надійшов до редакції 22.09.2024 р.

УДК 327:658:005.21

Сергій Федонюк,

кандидат географічних наук, доцент кафедри міжнародних комунікацій та політичного аналізу,

Волинський національний університет імені Лесі Українки,

ORCID ID: 0000-0003-2853-8905

DOI 10.29038/2524-2679-2024-03-45-58

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ В УМОВАХ СВІТУ VUCA: ВИКЛИКИ ТА АДАПТАЦІЯ

У статті досліджено вплив концепції VUCA (волатильність, невизначеність, складність, неоднозначність) у сфері сучасних міжнародних відносин. Ми проаналізували, як ці компоненти впливають на глобальні політичні та безпекові процеси, зокрема в умовах постхолодновоєнного світу, де зросли нестабільність і непередбачуваність. Визначено, що традиційні підходи до аналізу міжнародних відносин стають менш ефективними через ускладнення глобальних процесів, викликаних взаємозалежністю держав, швидким розвитком технологій і зростанням нових загроз.

Особливу увагу звернено на вплив новітніх інформаційних і комунікаційних технологій, які сприяють посиленню впливу факторів VUCA в аспекті ускладнення міжнародної взаємодії. Технологічний прогрес призводить до швидких змін у сфері політики й безпеки, створює нові виклики для міжнародних акторів. У статті досліджено проблеми, пов'язані з адаптацією міжнародних акторів до нових умов, а також необхідність перегляду традиційних моделей управління в контексті сучасних викликів.

На основі системного підходу проаналізовано взаємозв'язки між різними політичними, економічними та соціальними факторами, що ускладнюють прийняття рішень у міжнародній політиці. Висвітлюються питання ролі міжнародних комунікацій у підсиленні складності та неоднозначності глобальних процесів.

Концепція VUCA є ефективним аналітичним інструментом для розуміння сучасних міжнародних відносин. Її застосування дає змогу більш адекватно пояснити нові виклики, а також сприяє розвитку нових підходів до управління міжнародними процесами в умовах зростаючої непередбачуваності й складності.

Ключові слова: міжнародні відносини, VUCA, волатильність, невизначеність, складність, неоднозначність, глобальні процеси, безпека, міжнародні комунікації, інформаційні технології.

Serhii Fedoniuk,

Lesya Ukrainka Volyn National University,

ORCID ID: 0000-0003-2853-8905

INTERNATIONAL RELATIONS IN THE VUCA WORLD: CHALLENGES AND ADAPTATION

The article examines the impact of the VUCA concept (volatility, uncertainty, complexity, ambiguity) in the field of contemporary international relations. We analyze how these components affect global political and security processes, particularly in the post-Cold War world, where instability and unpredictability have increased. It is determined that traditional approaches to analyzing international relations are becoming less effective due to the growing complexity of global processes, driven by the interdependence of states, rapid technological development, and the emergence of new threats.

Special attention is paid to the impact of modern information and communication technologies, which enhance the influence of VUCA factors by complicating international interactions. Technological progress leads to rapid changes in the fields of politics and security, which, in turn, create new challenges for international actors. The article explores the problems associated with the adaptation of international actors to new conditions and the need to revise traditional management models in the context of contemporary challenges.

Based on a systems approach, the interconnections between various political, economic, and social factors that complicate decision-making in international politics are analyzed. The role of international communications in amplifying the complexity and ambiguity of global processes is highlighted.

The VUCA concept is an effective analytical tool for understanding contemporary international relations. Its application allows for a more accurate explanation of new challenges and promotes the development of new approaches to managing international processes in an increasingly unpredictable and complex environment.

Key words: international relations, VUCA, volatility, uncertainty, complexity, ambiguity, global processes, security, international communications, information technology.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Сучасний світ перебуває в стані постійної зміни, що вимагає нових підходів до розуміння міжнародних відносин. Традиційні моделі, які ґрунтувалися на стабільності та передбачуваності, виявляються недостатніми для аналізу сучасних глобальних процесів. Концепція VUCA, що описує світ як такий, що характеризується волатильністю, невизначеністю, складністю й неоднозначністю, стає важливим інструментом для пояснення феноменів у сфері міжнародних відносин.

Проблематика дослідження міжнародних відносин у світі VUCA полягає в тому, що класичні підходи не завжди дають змогу ефективно аналізувати сучасні виклики, із якими стикаються держави та міжнародні інституції. Умови волатильності підсилюють нестабільність політичних рішень й економічних систем, невизначеність призводить до помилкових прогнозів, а складність сучасних міжнародних взаємодій потребує нових аналітичних підходів. Додатково неоднозначність рішень та дій держав може створювати серйозні виклики для встановлення довготривалих стратегій у зовнішній політиці.

У межах цієї статті розглянуто, яким чином концепція VUCA може слугувати основою для нових підходів до аналізу міжнародних відносин, особливо в контексті сучасних геополітичних і безпекових викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття VUCA (волатильність, невизначеність, складність, неоднозначність) уперше введено в 1987 р. у Військовому коледжі армії США для опису нового глобального середовища, що виникло після закінчення холодної війни. Воно застосовувалося для визначення викликів, із якими стикалися військові лідери в умовах швидких і непередбачуваних змін [1]. Протягом останніх десятиліть концепція VUCA активно вивчалася в різних сферах, уключаючи бізнес, управління, технології та соціальні науки. Зокрема, Шпіттер і Садковська (2016) аналізували вплив VUCA на бізнес-

планування й проєктний менеджмент, підкреслюючи виклики, пов'язані з адаптацією компаній до швидкозмінних умов [2]. Зі свого боку, Беннет і Лемуен (2014) зосередили увагу на описі таких проблем, як нестабільність вартості ресурсів, складність політичного середовища й невизначеність, що ускладнюють прогнозування та планування в умовах VUCA [3]. Ці ж автори зазначають, що нелінійність причинно-наслідкових зв'язків у VUCA-середовищі ускладнює прогнозування й управління соціальними системами [4]. Мохд Аріс, Омар і Нашім (2021) проводять детальний аналіз середовища VUCA, розглядаючи його як хаотичний та динамічний процес, що впливає на бізнес і соціальні системи [5]. Також активно досліджуються відмінності між традиційними підходами до управління й управлінням у VUCA-середовищі. Чічекліоглу (2020) пояснює, що традиційні моделі менеджменту, котрі ґрунтуються на стабільності й передбачуваності, виявляються неефективними в умовах VUCA. Він підкреслює, що нестабільність, складність і невизначеність вимагають нових стратегій для досягнення бажаних результатів [6].

Сінга й Сінга (2020) звертають увагу на вплив новітніх технологій у контексті VUCA, стверджуючи, що швидкий технологічний розвиток призводить до нестабільності та непередбачуваності, що особливо видно на прикладі соціальних і політичних процесів. Автори зазначають, що технологічний прогрес сприяє зростанню протестних рухів та революцій, особливо в країнах, де існують критичні політичні або соціальні протиріччя. Вони також підкреслюють, що нові комунікаційні технології значно ускладнюють управління такими процесами з боку влади, що змушує держави адаптуватися до нових викликів [7].

Кальвосо й Франко у 2022 р. звернули увагу на те, що більшість досліджень, які розглядають VUCA-світ, опубліковано впродовж менше ніж п'ять років, що свідчить про новизну тематики та її актуальність у зв'язку з новими глобальними викликами, такими як пандемія COVID-19 [8].

Сабуро Аокі (2021) зазначає, що хоча концепція VUCA здебільшого обговорюється в контексті бізнесу й управління, вона також має великий потенціал для вивчення в гуманітарних і соціальних науках. Він вважає, що історія людства постійно відзначалася подіями, які можна охарактеризувати крізь призму VUCA: війни, соціальні конфлікти та інші непередбачувані зміни. Цей аспект указує, що VUCA є не просто терміном сучасної доби, а радше універсальною характеристикою глобальних процесів.

У дослідницькому середовищі спостерігаємо зростаючий інтерес до впливу VUCA на різні аспекти глобальної політики, хоча це стосується передусім міжнародного бізнесу (Клефт та ін., 2019 [9], Фернандез і Санчез-Гарді, 2024 [10]), енергетичної та фінансової безпеки (Халатур й ін., 2021 [11]), пошуку нових підходів до лідерства в нестабільному глобальному середовищі (Міллар та ін., 2018 [12], Аміль, 2024 [13]) й ін. Водночас досліджень в аспекті міжнародних відносин і зовнішньої політики одиниці й стосуються вони окремих тем. Наприклад, Баклі (2020) розглядає вплив VUCA на глобалізацію, зокрема на відносини між США та Китаєм, відзначаючи необхідність перегляду теорій міжнародних відносин у зв'язку з новими реаліями пандемії COVID-19 [14]. Баторовска (2024) досліджує проблему інформаційної безпеки у світі VUCA в глобальному контексті [15].

Результати пошуку в базі ResearchGate не дали достатньо підстав стверджувати, що станом на середину 2024 р. наявні дослідження, які системно охоплюють проблему VUCA в аспекті сфери міжнародних відносин і зовнішньої політики. Загалом, дослідження у сфері VUCA розвиваються в багатьох напрямках. Переважно увагу звернуто на те, як нестабільність, невизначеність, складність і неоднозначність змінюють традиційні підходи до управління, планування та прогнозування як у бізнесі, так і в соціальних системах. Сьогодні у світлі глобальних викликів значення VUCA лише зростає, що робить цю концепцію значущою й у дослідженнях сучасного суспільства та міжнародних відносин.

Метою цієї наукової розвідки є дослідження концепції VUCA в аспекті її застосування в аналізі сучасних міжнародних відносин: яким чином волатильність, невизначеність, складність і неоднозначність впливають на глобальні процеси, зокрема на безпекові й геополітичні виклики. Також у межах дослідження розглядаються новітні підходи до управління міжнародними відносинами в умовах VUCA-світу та адаптація держав і міжнародних організацій до змінних умов сучасного середовища.

Методика дослідження. Для формування теоретичної бази дослідження здійснено аналіз праць, що стосуються концепції VUCA, зокрема в контексті міжнародних відносин, безпеки, економічних і політичних процесів. Огляд досліджень дав змогу узагальнити наявні підходи до вивчення VUCA-світу. Застосовано порівняльний аналіз адаптації до умов VUCA для виявлення загальних тенденцій і специфічних особливостей у зовнішній політиці й міжнародній безпеці в умовах нестабільності. У рамках дослідження застосовано підхід для

аналізу міжнародних відносин як комплексної системи, де численні взаємозв'язані елементи (політичні, економічні, соціальні фактори) формують нестабільне середовище. Це дало змогу розглянути VUCA як частину динамічних систем міжнародної політики.

Загалом, методика дослідження ґрунтується на якісному аналізі, спрямованому на виявлення закономірностей, пов'язаних із впливом VUCA-середовища на міжнародні процеси.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Хоча на сьогодні невідомі глибокі наукові розвідки стосовно VUCA-проявів у сфері міжнародних відносин, однак окремі аспекти вивчено. Дослідження Уоррена робить значний внесок у розуміння моделювання міждержавних альянсів в умовах, що відповідають VUCA. Воно свідчить, що для точного аналізу потрібно враховувати взаємозалежності між державами та складні шаблони їх взаємодії. Це дослідження підкреслює важливість адаптації моделей до реальних умов глобальної політики, що характеризуються високою волатильністю, невизначеністю, складністю й неоднозначністю. Автор використовує стохастичні акторно-орієнтовані моделі в поєднанні з Марковськими симуляціями для аналізу еволюції мереж альянсів [16]. Хейнонен та ін. розглядають вплив VUCA умов на енергетичну безпеку, зокрема через розвиток нових технологій та перехід до відновлюваних джерел енергії. Автори підкреслюють важливість готовності до несподіванок й аналізу слабких сигналів для забезпечення енергетичної безпеки [17]. Дослідження Мартінса робить значний внесок у розуміння того, як на міжнародну безпеку та геополітику впливають новітні технології, які автор, по суті, розглядає як VUCA-фактор. Він показує, що нові технології й зміни в умовах безпеки вимагають адаптації традиційних підходів до міжнародних відносин, щоб ефективно реагувати на нові виклики [18]. Це дослідження підкреслює важливість урахування волатильності, невизначеності, складності та неоднозначності для розуміння сучасних безпекових загроз, а також пропонує новий погляд на характер міжнародних відносин в епоху технологічних новацій загалом. Мур, Брандл і Дау вивчають вплив міжурядових організацій на національні інституційні середовища, зокрема на прикладі Аргентини, показуючи, як VUCA-умови спричиняють інституційні розколи й впливають на політичну стабільність [19].

Можемо також навести приклад дослідження, опублікованого ще до появи самого терміна VUCA. Далбі аналізує взаємозв'язок між

геополітикою та безпекою в американському політичному дискурсі після Другої світової війни [20]. Хоча автор прямо не застосовує термін VUCA, концепції волатильності, невизначеності, складності та неоднозначності вбудовані в його аналіз. Дослідження показує, як ці елементи впливають на формування зовнішньої політики США й забезпечення національної безпеки. Після Другої світової війни світ став набагато мінливішим із погляду геополітичних умов. Зміна союзників, розпад колоніальних імперій та зростання нових держав спричинили високу волатильність у міжнародних відносинах. Це вимагало від США розробки гнучких стратегій для адаптації до умов, що швидко змінювалися. Холодна війна була періодом великої невизначеності, коли США намагалися передбачити дії СРСР і його союзників. Політика стримування, що ґрунтувалася на теорії геополітики, була спрямована на зменшення цієї невизначеності шляхом установлення чітких меж впливу та створення стабільних альянсів. Міжнародна політика після Другої світової війни стала надзвичайно складною через множинні взаємозв'язки між державами, військовими альянсами, економічними блоками та ідеологічними конфліктами. Геополітичні концепції допомагали спрощувати цю складність, надаючи стратегічні рамки для розуміння глобальних процесів. Геополітичний дискурс, котрий використовувався США, часто мав неоднозначні інтерпретації, що ускладнювало визначення чітких політичних кроків. Наприклад, поняття «загроза» могло трактуватися по-різному залежно від контексту, що створювало додаткові виклики для прийняття рішень.

Це дослідження дає підстави говорити про VUCA як про феномен, що існував віддавна, а не став викликом епохи після Холодної війни, про що, власне, найперше й говорили засновники цього терміна. Як ми вже згадували на початку цієї статті, поняття VUCA вперше уведено в 1980-х роках у навчальних програмах військового коледжу армії США для опису складних умов, у яких військові й стратегічні лідери повинні були діяти після закінчення Холодної війни. Цей термін використовувався для опису світу, який ставав усе більш непередбачуваним і складним. Зокрема, волатильність у військовому контексті означала, що стратегічні умови можуть змінюватися з високою швидкістю, що вимагає від лідерів швидкої адаптації та прийняття рішень. Невизначеність означає, що інформація про ситуацію є неповною або незрозумілою, що ускладнює прийняття рішень. Військові лідери повинні були навчитися діяти в умовах, коли повна інформація була недоступною й передбачення майбутніх подій було ускладненим. Складність відображає множинність узаємозалежних чинників, які впливають на ситуацію. Це означає, що події та умови мають

численні взаємопов'язані компоненти, котрі утворюють складну мережу, а в умовах військових операцій це вимагало врахування багатьох змінних та взаємозв'язків між ними. Неоднозначність натомість означає, що інформація може мати кілька різних значень або інтерпретацій, що також ускладнює прийняття рішень. Військові лідери повинні були навчитися діяти в умовах, коли ситуації могли бути інтерпретовані по-різному.

Після завершення Холодної війни світ вступив у нову еру міжнародних відносин, де швидкі й непередбачувані зміни в політичних та економічних сферах стали одними з ключових елементів. Так, розпад СРСР призвів до виникнення нових незалежних держав, які мали власні інтереси й політики. Це спричинило нові виклики для міжнародних відносин, оскільки колишні альянси та суперництва швидко змінювалися. Відсутність біполярного стримування сприяла виникненню етнічних і релігійних конфліктів у регіонах Балкан, Кавказу та Близького Сходу. Ці конфлікти часто мали раптовий та непередбачуваний характер. Дослідження Робертса підкреслює, що завершення Холодної війни призвело до нових викликів у сфері міжнародної безпеки й потреби в адаптації до швидких змін. Автор зазначає, що «необхідно визнати множинність перспектив, які існують у світі після холодної війни» (Roberts, 2008, с. 335 [21]). Глобалізація сприяла виникненню взаємозалежної світової економіки, де економічні кризи в одній частині світу можуть швидко впливати на інші регіони. Кіршнер (1998) показує, що міжнародні відносини після завершення Холодної війни стали більш непередбачуваними через економічну нестабільність та нові економічні виклики [22]. Нові технології, передусім інтернет і новітні ІТ, змінили способи комунікації й ведення війни, що стало причиною нових викликів для безпеки, включаючи кіберзагрози й тероризм, які важко передбачити внаслідок швидкості зміни технологій. Уже згаданий вище Мартінс зазначає, що ці технології сприяли новій хвилі волатильності в міжнародних відносинах [18]. Крім того, поява низки потужних економічних осередків у різних регіонах світу, зростання Китаю як економічної й військової супердержави, а також зміна зовнішньополітичних стратегій США та Європи створили нові умови й ще більше ускладнили систему факторів впливу на міжнародні відносини.

Зі свого боку, різко змінилися зовнішньополітичні та економічні оточення в регіонах. Наприклад, дослідження Лю аналізує геополітичні зміни в Азії після завершення Холодної війни, підкреслюючи, як нові геополітичні реалії створили невизначеність для Китаю. Нові виклики, зокрема економічні й військові, вимагали адаптації до непередбачуваних

умов [23]. Дослідження Кокса (2001) підкреслює важливість адаптації до цих швидких змін у глобальному лідерстві та їх впливу [24]. Автор аналізує, як зміна глобального лідерства після Холодної війни створила невизначеність у міжнародних відносинах. Відхід від біполярної системи до нової, менш передбачуваної структури світового порядку спричинив нові виклики для аналізу та прогнозування глобальних політичних процесів. Вільям Вольфорс (1998) описує, як завершення Холодної війни створило суттєву невизначеність у міжнародних відносинах. Раптовий і мирний розпад біполярної системи був несподіваним та змусив дослідників переглянути теорії міжнародних відносин й адаптувати їх до нових умов [25]. Також набагато сильніше проявився вплив таких недержавних факторів, як тероризм. Сінгх (2002) показує, як терористичні атаки 11 вересня 2001 р. продемонстрували невизначеність та непередбачуваність нових безпекових загроз. Ці події змусили держави переглянути свої стратегії безпеки та адаптуватися до нових, менш прогнозованих загроз [26].

Невизначеність у міжнародних відносинах після завершення Холодної війни стала однією з ключових характеристик нового глобального порядку. Вона проявляється через раптові політичні зміни, нові економічні та технологічні загрози, а також непередбачувані безпекові виклики. Це вимагало від міжнародних акторів і дослідників нових підходів до аналізу й прогнозування міжнародних відносин.

Також демонтаж біполярної системи значно ускладнив, розуміння взаємозалежностей і багатовимірності глобальної політики. Кавальскі (2007) підкреслює, що після Холодної війни міжнародні відносини стали більш взаємозалежними та багатовимірними. Він зазначає, що нова теорія складних міжнародних відносин допомагає зрозуміти ці зміни, ураховуючи нелінійні процеси й адаптивні системи [27]. Леманн (2012) пише про складність як концептуальну основу для пояснення міжнародної політики, аналізуючи фази появи складності в міжнародних відносинах, зосереджуючись на здатності адаптивних систем до самоорганізації. Він підкреслює, що для розуміння сучасних міжнародних процесів потрібно враховувати ці самоорганізовані системи, що змінюють традиційні підходи до зовнішньої політики [28]. Буске та Геер у вступній статті до спеціального збірника *Cambridge Review of International Affairs* (2011) акцентують увагу на впливі теорії складності на вивчення міжнародних відносин, підкреслюючи, що нові глобальні виклики, такі як кібербезпека й тероризм, потребують розуміння складних систем і їх взаємодій [29]. Цей спеціальний випуск мав

на меті просунути дискусію навколо появи «складної теорії міжнародних відносин» (див. згадану вище працю Кавальські [27]), залучивши дослідників, які вже вивчали складність у своїх працях. Складність міжнародних відносин після завершення Холодної війни виявляється через збільшення взаємозалежностей, неочікуваних змін і нових загроз. Дослідження підкреслюють, що для розуміння сучасних глобальних процесів потрібно враховувати багатовимірність та адаптивність систем, що складають міжнародне середовище.

Також після завершення Холодної війни міжнародні відносини стали більш неоднозначними (компонент А з VUCA). Дослідження Робертса свідчить, що розуміння міжнародних подій стало більш неоднозначним через множинність факторів, котрі впливали на кінець біполярної системи. Важливими стали різні інтерпретації причин і наслідків цих подій, що ускладнило аналіз та прийняття рішень [21]. Згадана вже вище проблема зміни глобального лідерства призвела до актуалізації неоднозначності в міжнародних відносинах. Відхід від біполярної системи до менш передбачуваної структури світового порядку кинув нові виклики для аналізу й прогнозування глобальних політичних процесів [24]. Терренс Хопман (2003) зазначає, що кінець Холодної війни поставив перед теоретиками міжнародних відносин завдання адаптації наявних теорій для пояснення нових реалій. Багато теоретичних підходів, що були популярними у 1980-х роках, не змогли передбачити раптовий кінець біполярної системи, що підкреслює неоднозначність нових міжнародних умов [30]. Ще одним аспектом стало посилення ролі різноманітності культурних і політичних систем, – дослідження Адама Робертса підкреслює важливість прийняття плюралізму в теоріях, політичних системах, культурах і методах аналізу для розуміння постхолодновоєнного світу (плюралізм сприяє кращому розумінню складних і неоднозначних глобальних процесів) [21].

Цікавою є стаття, що демонструє, як моральна неоднозначність впливає на сучасні дискусії щодо втручання та застосування сили в постхолодновоєнному світі. Вона підкреслює, що традиційні принципи використання сили потребують переосмислення у світлі нових глобальних викликів і моральних дилем (Давіла, 2004) [31].

Як бачимо, неоднозначність у міжнародних відносинах після завершення Холодної війни виявлялася через багатовимірність інтерпретацій, зміну глобального лідерства й такі фактори, як моральні дилеми, що вимагало адаптації теорій до нових умов. Отже, після завершення Холодної війни міжнародні відносини стали більш волатильними, невизначеними, складними й неоднозначними, що відповідає концепції VUCA.

Важливу роль у формуванні та підсиленні цих характеристик відіграють міжнародні комунікації. Так, швидкість передачі інформації через медіа й інтернет дає змогу миттєво реагувати на політичні та економічні зміни, що підсилює волатильність. Наприклад, глобальні ринки реагують на новини майже миттєво, створюючи ефект доміно в економіках різних країн (Лахмірі й Бекірос, 2017) [32]. Різні джерела інформації часто надають суперечливі дані та інтерпретації подій, що підсилює невизначеність. Соціальні медіа, зокрема, можуть поширювати фейкові новини, які додатково ускладнюють процес прийняття рішень. Глобальні мережі зв'язку сприяють складності, оскільки інформація передається через численні канали, уключаючи традиційні медіа, соціальні медіа й неофіційні джерела. Це створює складну мережу взаємодій, де інформація може бути неправильно інтерпретована або використана для маніпуляцій. Різні країни та групи можуть інтерпретувати ті самі події по-різному, одні й ті самі події можуть висвітлюватися в різних країнах із різним акцентом, що призводить до різних тлумачень і реакцій.

Завдяки інтернету й соціальним медіа новини та інформація розповсюджуються миттєво, що призводить до швидких змін у громадській думці, ринкових умовах та політичних рішеннях. Країни швидко реагують на події в інших частинах світу, запроваджуючи міжнародні санкції майже негайно після політичного чи військового конфлікту. Водночас фейкові новини та пропаганда можуть швидко поширюватися, створюючи нестабільність і паніку.

Збільшення кількості інформації може як зменшувати, так і збільшувати невизначеність. Більша прозорість дає змогу краще розуміти ситуацію, але водночас великий обсяг інформації стає важчим для обробки. Сучасні технології дають змогу краще аналізувати великі обсяги даних, що допомагає зменшувати невизначеність, проте, з іншого боку, розвиток нових технологій, таких як кіберзброя, створює нові загрози, які важко передбачити.

Інформаційні та комунікаційні технології створили складні глобальні мережі, що об'єднують уряди, корпорації та громадянське суспільство. Взаємозалежність інформаційних потоків між країнами означає, що події в одній частині світу можуть мати далекосяжні наслідки в інших регіонах. Величезна кількість інформаційних каналів ускладнює управління та координацію дій на міжнародному рівні.

Різні джерела інформації можуть давати різні інтерпретації однієї й тієї самої події, що ускладнює прийняття рішень. Міжнародні комунікації висвітлюють культурні й політичні розбіжності, що можуть призводити

до різних інтерпретацій та неоднозначностей у взаємодії. Водночас комунікації відіграють важливу роль у дипломатії, даючи змогу вести переговори й урегулювати неоднозначні ситуації через діалог.

Міжнародні комунікації після завершення Холодної війни створили новий контекст для міжнародних відносин, що характеризується високим рівнем волатильності, невизначеності, складності та неоднозначності. Інформаційні технології й глобалізація призвели до швидкої передачі інформації, збільшення прозорості та складності взаємодій, а також до появи нових форм співпраці на міжнародному рівні. Усе це формує сучасний світ VUCA, де ефективні міжнародні комунікації є ключовим інструментом для адаптації до нових реалій та управління ними. Але ця проблема вимагає окремого дослідження.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Сучасний світ дедалі більше характеризується нестабільністю, невизначеністю, складністю й неоднозначністю, що зумовлює необхідність застосування концепції VUCA як аналітичного інструменту для глибшого розуміння цих явищ. Вона надає можливість більш адекватно пояснити нові глобальні виклики, пов'язані, зокрема, із геополітичними загрозами, безпекою та економічними змінами.

Після завершення Холодної війни відбулися суттєві зміни у світовому порядку, що спричинило зростання невизначеності й ускладнення міжнародних відносин, що вимагає перегляду підходів до прогнозування та прийняття рішень. Адаптація до умов VUCA є невід'ємним складником сучасної міжнародної політики. Зокрема, це стосується сфери безпеки, де фактори VUCA ускладнюють застосування традиційних підходів до управління. Крім того, швидкий розвиток комунікаційних технологій підвищує рівень складності й неоднозначності міжнародних взаємодій, оскільки різні джерела інформації та їх інтерпретації можуть значно ускладнювати процес прийняття рішень.

Отже, концепція VUCA сприяє формуванню нових підходів до управління та адаптації в умовах нестабільного й складного глобального середовища, зумовленого швидкими змінами у політичних, економічних і технологічних сферах.

REFERENCES

1. Barber, H. F. (1992). Developing Strategic Leadership: The US Army War College Experience. *Journal of Management Development*, 11, no. 6, 4–12.

2. Szpitter, A., & Sadkowska, J. (2016). Using VUCA matrix for the assessment of project environment risk. *Zarządzanie i Finanse*, vol. 14, no. 2/1, 401–413.
3. Bennett, N., & Lemoine, G. J. (2014). What a Difference a Word Makes: Understanding Threats to Performance in a VUCA World. *Business Horizons*, 57(3), 311–317.
4. Bennett, N. and Lemoine, G. J. (2014). What VUCA really means for you. *Harvard business review*, 92, 1/2.
5. Mohd Aris, N. F., Omar, S. S. and Nashim, F. (2021). VUCA: Theories, Concepts, and its Remedy. Leading through the COVID-19 Crisis. Penerbit UTHM. URL: <https://bit.ly/3X1Hnga>.
6. Çiçeklioğlu, H. (2020). VUCA concept and leadership [E-book], *Management and Strategy*, pp. 229–244. Artikel Akademi. URL: <https://bit.ly/3InNebt>.
7. Sinha, D. and Sinha, S. (2020). Managing in a VUCA World: Possibilities and pitfalls. *Journal of Technology Management for Growing Economies*, 11;1, pp. 17–21, <https://doi.org/10.15415/jtmge.2020.111003>.
8. Calvosa, M. and Franco, I. (2022). Descomplicando o VUCA (Volatility, Uncertainty, Complexity and Ambiguity). *XLVI Encontro da ANPAD – EnANPAD*, 2022. On-line 21–23 de set de 2022 2177–2576. URL: <https://bit.ly/3Yr43b0>.
9. Clegg, L. J., Voss, H. and Chen, L. (2019). Can VUCA Help Us Generate New Theory within International Business? Tulder, R. V., Verbeke, A. and Jankowska, B. (Ed.) *International Business in a VUCA World: The Changing Role of States and Firms (Progress in International Business Research, vol. 14)*, Emerald Publishing Limited, Leeds, pp. 55–66. URL: <https://doi.org/10.1108/S1745-886220190000014005>
10. Fernández-Pérez de la Lastra, S., & Sánchez-Gardey, G. (2024). Organizational ambidexterity: A reconceptualization and research agenda for the VUCA international context. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 32, e12565. <https://doi.org/10.1111/1468-5973.12565>
11. Khalatur, S., Velychko, L., Pavlenko, J., Karamushka, J. and Huba, M. (2021). A model for analyzing the financial stability of banks in the VUCA-world conditions. *Banks and Bank Systems*, 16 (1), 182–194. doi:10.21511/bbs.16(1).2021.16
12. Millar, C. C. J. M., Groth, O., & Mahon, J. F. (2018). Management Innovation in a VUCA World: Challenges and Recommendations. *California Management Review*, 61(1), 5–14. <https://doi.org/10.1177/0008125618805111>
13. Amil, Alinor C. (2024). Leadership Decision-Making in Vuca Bureaucracy: Global Turbulence, Influence, Challenges, and Strategies. *International Journal of Multidisciplinary Research & Reviews*, vol 03, No. 03, pp. 109–127. <https://doi.org/10.56815/IJMRR.V3I3.2024/109-127>
14. Buckley, P. J. (2020). The theory and empirics of the structural reshaping of globalization. *J Int Bus Stud* 51, 1580–1592. <https://doi.org/10.1057/s41267-020-00355-5>
15. Batorowska, K. H. (2024). A sense of information security in the VUCA world. *Modern Management Systems*, 19(1), 39–54. <https://doi.org/10.37055/nsz/192813>
16. Warren, C. (2010). The geometry of security: Modeling interstate alliances as evolving networks. *Journal of Peace Research*, 47, 697–709. <https://doi.org/10.1177/0022343310386270>
17. Heinonen, S., Karjalainen, J., Ruotsalainen, J., & Steinmüller, K. (2017). Surprise as the new normal – implications for energy security. *European Journal of Futures Research*, 5, 1–13. <https://doi.org/10.1007/S40309-017-0117-5>.

18. Martins, B. (2019). Global affairs and the politics of security technologies. *Global Affairs*, 5, 105–106. <https://doi.org/10.1080/23340460.2019.1608456>
19. Moore, E., Brandl, K., & Dau, L. (2019). Institutional Schisms in Argentina: The Impact of Intergovernmental Organizations on Country Institutional Environments. *Progress in International Business Research*. <https://doi.org/10.1108/s1745-886220190000014007>.
20. Dalby, S. (1990). American security discourse: the persistence of geopolitics. *Political Geography Quarterly*, 9, 171–188. [https://doi.org/10.1016/0260-9827\(90\)90017-5](https://doi.org/10.1016/0260-9827(90)90017-5).
21. Roberts, A. (2008). International Relations after the Cold War. *International Affairs*, 84, 335–350. <https://doi.org/10.1111/J.1468-2346.2008.00706.X>.
22. Kirshner, J. (1998). Political economy in security studies after the cold war. *Review of International Political Economy*, 5, 64–91. <https://doi.org/10.1080/096922998347651>.
23. Lu, J.-y. (2001). 冷战后亚太地缘政治格局与中国安全利益 [The geopolitical pattern of Asia-Pacific and China's national security interests in the post Cold War years]. *人文地理 [Human Geography]*, 16(6), 69–72. <https://doi.org/10.13959/j.issn.1003-2398.2001.06.018>
24. Cox, M. (2001). Whatever Happened to American Decline? International Relations and the New United States Hegemony. *New Political Economy*, 6, 311–340. <https://doi.org/10.1080/13563460120091333>.
25. Wohlforth, W. (1998). Reality Check: Revising Theories of International Politics in Response to the End of the Cold War. *World Politics*, 50, 650–680. <https://doi.org/10.1017/S0043887100007395>.
26. Singh, R. (2002). The Non-State Actor as the Potent New Enemy in Global Politics: Beginning of The Third Phase in International Relations. *India Quarterly*, 58, 105–118. <https://doi.org/10.1177/097492840205800109>.
27. Kavalski, E. (2007). The fifth debate and the emergence of complex international relations theory: notes on the application of complexity theory to the study of international life. *Cambridge Review of International Affairs*, 20, 435–454. <https://doi.org/10.1080/09557570701574154>.
28. Lehmann, K. (2012). Unfinished transformation: The three phases of complexity's emergence into international relations and foreign policy. *Cooperation and Conflict*, 47, 404–413. <https://doi.org/10.1177/0010836712454274>.
29. Bousquet, A., & Geyer, R. (2011). Introduction: complexity and the international arena. *Cambridge Review of International Affairs*, 24, 1–3. <https://doi.org/10.1080/09557571.2011.558713>.
30. Hopmann, T. (2003). Adapting International Relations Theory to the End of the Cold War. *Journal of Cold War Studies*, 5, 96–101. <https://doi.org/10.1162/152039703322286791>.
31. Dávila, M. (2004). The Contribution of Reinhold Niebuhr's 'Moral Ambiguity' to Contemporary Discussions on the Morality of Intervention and the Use of Force in a Post-Cold War World. *Political Theology*, 5(2), 177–199. <https://doi.org/10.1558/poth.2004.5.2.177>
32. Lahmiri, S., & Bekiros, S. (2017). Disturbances and complexity in volatility time series. *Chaos Solitons & Fractals*, 105, 38–42. <https://doi.org/10.1016/J.CHAOS.2017.10.006>.

Матеріал надійшов до редакції 04.09.2024 р.